

CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR A ŠTÁTNE POLITIKY V OBLASTI TRANSFERU TECHNOLOGIÍ

CVTI SR, odbor transferu technológií (OTT), má od roku 2010 skúsenosti s budovaním prostredia priateľivého pre transfer technológií (TT) na akademických inštitúciách (AI) SR a s podporovaním fungovania tohto prostredia. V rámci štátnych politík, ktoré sa transferu technológií venujú, sa transfer technológií chápe ako (zväčša) finančné zužitkovanie majetku akademickej inštitúcie v podobe duševného vlastníctva (DV), ktoré inštitúcia sama vytvorila. Platí pritom, že k vykonávaniu TT na pôde akademických inštitúcií existujú desaťročia známe postupy, uplatňované v krajinách celého sveta.

Slovenská republika zveruje slovenským akademickým inštitúciám verejné zdroje na realizáciu vedy a výskumu. Výsledkom vedy a výskumu, financovaných z verejných zdrojov, sú nové poznatky – nové duševné vlastníctvo. Štát formálne ukladá akademickým inštitúciám povinnosť nakladať s týmito výstupmi „efektívne“. Štát už ale nikde túto efektívnosť nešpecifikuje a nevykonáva žiadny odpočet alebo kontrolu toho, ako bolo vo finále naložené s verejnými zdrojmi pretavenými do duševného vlastníctva akademických inštitúcií. Na pôde slovenských akademických inštitúcií v roku 2022 existujú zárodoky infraštruktúry a postupov pre nakladanie s majetkom inštitúcií v podobe DV v súlade s najlepšou známou praxou takým spôsobom, aby z komerčného využitia tohto majetku mohli profitovať samotné akademické inštitúcie a ich zamestnanci.

Na podporu ďalšieho rozvoja vybudovaného prostredia je dnes potrebné doplniť a rozvinúť existujúce motivačné nástroje a zväziť vybudovanie nástrojov perzekučných. Inak existuje reálne hrozba

stagnácie a návratu situácie pred rok 2010. Desaťročia trvajúca absencia správy majetku akademických inštitúcií v podobe DV zapríčinila vznik situácie, keď akademické inštitúcie len s dobrovoľnou účasťou na podporných nástrojoch (najmä podporné nástroje realizované v rámci národných projektov NITT SK a NITT SK II) nie sú samy osebe schopné zmeniť situáciu pri systematizácii nakladania so svojím majetkom v podobe DV, a k presadeniu zmeny situácie na akademických inštitúciách je potrebné zväziť intenzívnejšiu štátnu intervenciu.

Na podporu udržateľnosti v súčasnosti dosiahnutého progresu v oblasti nakladania s majetkom v podobe DV na pôde akademických inštitúcií SR a na implementáciu prípadnej hlbšej štátnej intervencie pri zavádzaní a presadzovaní pravidiel pre dostatočne efektívne nakladanie s majetkom v podobe DV získaným z verejných zdrojov, je žiadúce na pôde slovenských akademických inštitúcií využiť prostriedky strategických finančných nástrojov – Plán obnovy a odolnosti SR a Programové obdobie EŠIF 2021 - 27.

VEREJNÉ ZDROJE A DUŠEVNÉ VLASTNÍCTVO AKO MAJETOK VO VEREJNÝCH A ŠTÁTNYCH AKADEMICKÝCH INŠTITÚCIÁCH

V SR sa tak akosi automaticky predpokladá, že verejné zdroje investované do vedy a výskumu v akademických inštitúciách vygenerujú nové poznatky, ktorých vznik sa starostlivo vyhodnotí a tam, kde je to účelné, sa v podobe majetku dôsledne zaevidujú v evidencii akademických inštitúcií. Tiež sa predpokladá, že následne sa tento majetok, po odbornom posúdení z hľadiska komerčnej využiteľnosti, ochráni priemyselnoprávne alebo ako evidované know-how a zaradí sa do nastavených procesov komerčného zužitkovania (do transferu technológií). K tomuto ale v skutočnosti nedochádza na systematickej báze. Načrtnutý postup sa uskutoční do momentu vytvorenia nového poznatku. Nový poznatok sa spravidla publikuje v odbornom periodiku, k zhodnoteniu jeho komerčnej využiteľnosti a k zváženiu jeho zaradenia do majetku inštitúcie a do procesu komerčného zhodnotenia cez transfer technológií dochádza ale stále len v minoritnom počte prípadov.

Dnes sa ukazuje, že prirodzená vôľa spravovať čo najlepšie vlastný majetok v podobe DV, negeneruje v reáliách slovenských akademických inštitúcií dostatočne silné momentum na významnú zmenu situácie v krátkodobom horizonte. Naopak, namiesto sú obavy o stagnáciu (de facto regres) infraštruktúry vybudovanej s podporou národných projektov NITT SK a NITT SK II v rokoch 2010 – 2020.

Je potrebné silnejšie upriamiť pozornosť na pôvodnú motiváciu pri koncipovaní štátnych politik v oblasti budovania prostredia vhodného pre rozvoj TT a pri formulovaní príslušných štátnych požiadaviek vo výzvach k národným projektom NITT SK a NITT SK II. Originálnou motiváciou je najmä presadenie princípu, v rámci ktorého štát musí presadiť svoju vôľu v tom, aby ním poskytované verejné zdroje financujúce vedy a výskum na akademických inštitúciách SR, boli podrobené odbornej starostlivosti a kontrole nielen vo fáze realizácie vedeckovýskumného projektu na pôde akademickej inštitúcie, ale aj po jeho

skončení, po dosiahnutí výstupov projektu vo fáze vyhodnocovania komerčnej využiteľnosti týchto výstupov a vo fáze realizácie komerčného zužitkovania týchto výstupov. Štát potrebuje vo svojich politikách formálne definovať, čo to je systematické a efektívne nakladanie s majetkom v podobe DV na pôde akademickej inštitúcie. Je potrebné toto konkretizovať v podobe Minimálneho štandardu pre správu majetku v podobe DV získaného z verejných zdrojov na pôde slovenských akademických inštitúcií. Minimálny štandard definuje, akými procesmi musí na pôde akademickej inštitúcie prejsť každý nový poznatok, ktorý môže byť duševným vlastníctvom, vytvorený v rámci projektov financovaných z verejných zdrojov. Postupy a procesy k tomu sú globálne všeobecne známe, v slovenských reáliách sú rozpracované, napr. do tzv. expertných podporných služieb CVTI SR ([www.nppt.sk/Poskytované služby v procese transferu technológií](http://www.nppt.sk/Poskytované_služby_v_procese_transferu_tech_nológii)) alebo do podmienok čerpania prostriedkov Patentového fondu NCTT SR ([www.nppt.sk/Národné centrum transferu technológií SR - NCTT SR/Základné dokumenty](http://www.nppt.sk/Národné_centrum_transferu_tech_nológii_SR_-_NCTT_SR/Základné_dokumenty)). Štát potrebuje presadiť, aby verejné a štátne akademické inštitúcie podľa formálnej definície Minimálneho štandardu zaviedli na svojej pôde potrebné procesy, aby podľa nich postupovali a aby o tom viedli overiteľnú evidenciu.

Principiálne, realizácia takýchto úkonov tvorí základnú činnosť špecializovaných pracovísk, ktoré majú od štatutárneho zástupcu inštitúcie, ktorá je právny subjektom, poverenie v mene inštitúcie nakladať s majetkom inštitúcie v podobe duševného vlastníctva (v zahraničí sú takéto pracoviská nazývané zväčša TTO – technology transfer office, na Slovensku sa ako alternatíva používa termín CTT – centrum transferu technológií).

MOTIVAČNÉ A PERZEKUČNÉ NÁSTROJE NA PRESADENIE MINIMÁLNEHO ŠTANDARDU

V rámci implementácie národných projektov NITT SK a NITT SK II bola v CVTI SR vytvorená koncepcia, ktorá sa zakladala na presvedčení, že vytvorením a poskytovaním podporných motivačných nástrojov, sa podarí inicializovať budovanie a široké uplatňovanie systematických nástrojov na nakladanie s DV

na pôde akademických inštitúcií. Na jeho systematické komerčné využitie. Na systematický transfer technológií. V prvej časti sa táto koncepcia ukázala ako úspešná. Budovanie infraštruktúry na systematickú realizáciu TT na pôde akademických inštitúcií sa v rokoch 2010 až cca 2020 podarilo inicializovať. Pri spätnom hodnotení však nedošlo k takému širokému presadeniu systematického prístupu k nakladaniu s majetkom v podobe DV na pôde akademických inštitúcií, ako by sa od snahy trvajúcej dekádu, mohlo očakávať. Dnes, pri príležitosti aktivít realizovaných na celonárodnej úrovni, v súvislosti so snahami o využívanie prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti a výhľadovo aj z aktuálneho programového obdobia EŠIF, je preto namieste otvoriť diskusiu nielen o pozitívnej motivácii, ale aj o tej negatívnej a o možnostiach štátu uplatniť takéto nástroje v harmónii alebo synergicky.

V súlade s vytvorenou koncepciou a naplňajúc štátom definované požiadavky OTT CVTI SR vytvoril a zaviedol (alebo v niektorých prípadoch ešte zavádza) potenciálne silné motivačné nástroje na presadenie idey systematického nakladania s duševným vlastníctvom na pôde akademických inštitúcií. Tými sú, rámcovo:

- Podpora pri identifikovaní procesov TT a formulovaní ich realizácie v podmienkach akademickej inštitúcie v jej interných predpisoch (smerniciach) vrátane poskytnutia vzorových znení a asistencie pri ich finalizácii.
- Poskytovanie podpory pri realizácii alebo zabezpečenie realizácie tých procesov TT, ktorými sa vykonáva správa majetku v podobe duševného vlastníctva a ktoré akademickej inštitúcia nie je sama schopná zabezpečiť.
- Finančná podpora pri prevádzke špecializovaných pracovísk – CTT a pri odbornom rozvoji pracovníkov CTT.
- Finančná podpora pri zabezpečovaní priemyselno-právnej ochrany toho duševného vlastníctva, ktorému bola na pôde akademickej inštitúcie prostredníctvom jej CTT alebo prostredníctvom podporných služieb z národnej úrovne zabezpečená riadna starostlivosť podľa zavedených podmienok využitia, napr. Patentového fondu NCTT SR (v budúcnosti vhodný podklad pre vytvorenie

Minimálneho štandardu).

- Finančná podpora pri dovývoji DV – technológie do prezentovateľného štádia prototypu v prípade duševného vlastníctva, ktorému bola na pôde akademickej inštitúcie prostredníctvom jej CTT alebo prostredníctvom podporných služieb z národnej úrovne zabezpečená riadna starostlivosť podľa podmienok využitia tzv. Proof of Concept/ Proof of Market Fund (v procese zavádzania).
- Metodická podpora, poradenstvo a konzultácie pre špecializované pracoviská – CTT.

Na vytvorenie nástrojov negatívnej motivácie alebo perzekučných nástrojov CVTI SR nemalo mandát a v dobe definovania štátnych politík prostredníctvom výziev k národným projektom ani neexistoval dostatočný predpoklad, že by bolo potrebné k využitiu takýchto nástrojov siahnuť. Precedens pritom existuje v niektorých krajinách EÚ. Napríklad Maďarsko na úrovni zákona definuje to, čo v tomto článku pomenúvame ako Minimálny štandard a jeho plnením zo strany akademických inštitúcií podmieňuje dostupnosť finančných prostriedkov pre vedu a výskum. V Írsku je obdobný princíp, aktuálne asi viac bližšie situácii v SR, zakotvený na úrovni národnej inštitúcie a jej podporných nástrojov pre akademickej inštitúcie. Ich využiteľnosť univerzitami je podmienená opäť plnením obdoby spomínaného Minimálneho štandardu.

V súčasnosti by nástroje negatívnej motivácie alebo perzekučné nástroje v rukách štátu na presadenie politiky štátu pri nakladaní s majetkom v podobe duševného vlastníctva, dosiahnutého v rámci riešenia VV projektov financovaných z verejných zdrojov, mohli vyzerať, napríklad takto:

Zahrnutie plnenia podmienok Minimálneho štandardu do štátom vykonávaného hodnotenia akademických inštitúcií, znižovanie skóre v hodnoteniach pri neplnení podmienok Minimálneho štandardu.

- V súlade s bodom 3.3.6. Akčného plánu Národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií (NS VVI) - Podporovanie motivácií akademickejho prostredia na technologický a vedomostný transfer:
 - výkonnostné zmluvy,

- inštitucionálne hodnotenie VER.
- Podmienenie prístupu k verejným finančným zdrojom určeným na realizáciu vedy a výskumu plnením podmienok Minimálneho štandardu (ktorý vlastne ustanovuje, v akom minimálnom rozsahu musí akademická inštitúcia spravovať majetok v podobe DV, ktoré bolo v týchto projektoch vytvorené):
 - prístup k projektom štátnych grantových schém APVV, KEGA, VEGA,
 - voucherová pomoc podľa bodu 2.5.1 Akčného plánu NS VVI,
 - podpora matching grantov podľa bodu 2.5.2 Akčného plánu Národnej stratégie výskumu, vývoja a inovácií,
 - podpora excelentných projektov podľa bodu 2.5.3 Akčného plánu NS VVI.
- vrátane realizácie podporných činností v oblasti TT vlastnými internými expertnými kapacitami,
- na realizáciu motivačných nástrojov, akými sú Patentový fond a Proof of Concept fond, bude potrebné, aby táto inštitúcia mohla fungovať formou grantovej agentúry,
- bude poskytovať podklady pre perzekučné nástroje na presadenie Minimálneho štandardu a na zabezpečenie riadnej správy majetku v podobe duševného vlastníctva na pôde akademických inštitúcií,
- bude vykonávať vzdelávacie a propagačné aktivity pre akademické inštitúcie SR v oblasti správy majetku v podobe duševného vlastníctva a transferu technológií,
- bude zodpovedná za identifikáciu a odstránenie takých demotivačných elementov na medzirezortnej úrovni, ktoré sťažujú alebo znemožňujú realizáciu komercializácie na akademickej pôde alebo narušajú princípy s nakladania s majetkom v podobe duševného vlastníctva, akými sú v súčasnosti, napr. priame legislatívne prekážky vyplývajúce z platnej legislatívy alebo systém odmeňovania za publikovanie prihlášok práv priemyselného vlastníctva (CREPČ).

DÔLEŽITÁ AUTORITA

Úvaha o existencii perzekučných nástrojov zákonite smeruje k zamysleniu sa nad tým, aká autorita by ich definovala, overovala a uplatňovala. Štát v prípade osvojenia si takejto formy motivácie na presadenie svojich politík potrebuje ustanoviť autoritu alebo inštitúciu, ktorá:

- zdefiniuje Minimálny štandard pre správu majetku v podobe duševného vlastníctva získaného z verejných zdrojov na pôde slovenských akademických inštitúcií,
- vypracuje metodiku vyhodnocovania plnenia podmienok Minimálneho štandardu verejnými akademickými inštitúciami SR a bude poverená vyhodnocovaním plnenia týchto podmienok,
- bude akademickým inštitúciám poskytovať odbornú asistenciu pri plnení podmienok Minimálneho štandardu,
- bude realizovať motivačné nástroje na presadenie Minimálneho štandardu a na zabezpečenie riadnej správy majetku v podobe duševného vlastníctva na pôde akademických inštitúcií,

K návrhom uvedeným v tomto článku radi privítame diskusiu. V budúcom čísle časopisu sa pokúsime bližšie priblížiť aktuálne fungovanie nástrojov, ktoré môžeme dnes označiť ako motivačné, a niektoré výzvy, ktoré s ich fungovaním súvisia. Existujúce problémy pri zabezpečovaní fungovania motivačných nástrojov môžu byť inšpiráciou pre koncipovanie autority spomínanej v článku, ktorá by mohla v budúcnosti s takýmito nástrojmi nakladať na základe silnejšieho poverenia, ako sú národné projekty ŠF EÚ a EŠIF.

Autor:

Mgr. Miroslav Kubiš